

ČESKÁ REPUBLIKA

**ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY**

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Josefa Baxy a soudců JUDr. Lenky Kaniové a JUDr. Ivo Pospíšila v právní věci žalobce: **Filip Smoljak**, bytem Kožná 473/2, Praha 1, zastoupen Mgr. Pavlou Kosovou, advokátkou se sídlem Husova 946, Moravské Budějovice, proti žalovanému: **Úřad pro ochranu osobních údajů**, se sídlem Pplk. Sochora 727/27, Praha 7, za účasti osoby zúčastněné na řízení: **Česká televize**, se sídlem Na hřebenech II 1132/4, Praha 4, o žalobě proti rozhodnutí ředitele osoby zúčastněné na řízení ze dne 4. 10. 2019, č. j. LP2094/2019, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 31. 3. 2021, č. j. 9 A 160/2019 - 42,

t a k t o :

- I.** Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 31. 3. 2021, č. j. 9 A 160/2019 - 42, **se ruší**.
- II.** Rozhodnutí ředitele osoby zúčastněné na řízení ze dne 4. 10. 2019, č. j. LP2094/2019, **se ruší** a věc **se vrací** žalovanému k dalšímu řízení.
- III.** Žalovaný **nemá právo** na náhradu nákladů řízení o žalobě ani kasační stížnosti.
- IV.** Žalovaný **je povinen** zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení o žalobě a o kasační stížnosti částku 20.342 Kč do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku k rukám Mgr. Pavly Kosové, advokátky.
- V.** Osobě zúčastněné na řízení **se** náhrada nákladů řízení **nepřiznává**.

O d ů v o d n ě n í :

I. Vymezení věci a rozhodnutí městského soudu

[1] Žalobce se v žádosti ze dne 25. 7. 2019 domáhal po osobě zúčastněné na řízení poskytnutí následujících informací:

- 1) Informace, kdy byly v programu ČT vysílány audiovizuální záznamy inscenací divadelních her Akt, Vyšetřování ztráty třídní knihy, Hospoda Na mýtince, Němý Bobeš, Dlouhý,

Široký a Krátkozraký, Vražda v salonním coupé, Cimrman v říši hudby, Blaník, Posel z Liptákova, Lijavec, Švestka, Záskok, Afrika, Dobyť severního pólu, České nebe, Proso, Ze hry do hry, Stand In a Psaní do nebe, a to v časovém rozmezí od 1. 1. 2016 do současnosti (pozn. soudu: do doby podání žádosti).

- 2) Veškeré kopie smluv uzavřených mezi ČT a Originálním videojournálem s.r.o., na základě kterých ČT záznamy divadelních inscenací dle bodu 1) žádosti vysílala.
- 3) Veškeré kopie smluv uzavřených mezi ČT a Biograf Jan Svěrák s.r.o., na základě kterých ČT záznamy divadelních inscenací dle bodu 1) žádosti vysílala.
- 4) Veškeré kopie smluv uzavřených mezi ČT a Divadelní agentura ECHO spol. s.r.o., na základě kterých ČT záznamy divadelních inscenací dle bodu 1) žádosti vysílala.
- 5) Seznam veškerých plateb honorářů a autorských odměn vyplacených nositelům autorských práv a nositelům práv s autorskými právy souvisejícími (výkonným umělcům, výrobcům záznamů aj.) za všechny odvysílané záznamy divadelních inscenací dle bodu 1) žádosti.

[2] Osoba zúčastněná na řízení žádost žalobce dle § 15 odst. 1 zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, odmítla. Shledala, že žalobce jejím podáním vykonává právo na informace v rozporu se smyslem a účelem informačního zákona, tedy jej zneužívá. Poukázala na to, že jí žalobce před podáním žádosti zaslal předžalobní výzvu ve věci práv na vysílání her Divadla Járy Cimrmana, v níž žádal o zaslání smluvních dokumentů, na jejichž základě osoba zúčastněná na řízení odvysílala záznamy divadelních her; z důvodu závazku mlčenlivosti nebyly žalobci požadované dokumenty poskytnuty. Dále uvedla, že poskytnutí požadovaných informací na základě žádosti podle zákona o svobodném přístupu k informacím by s ohledem na okolnosti případu mohlo poškodit její zájmy v případném soudním sporu.

[3] Proti tomuto rozhodnutí podal žalobce odvolání, v němž namítal, že žádost podal proto, že má oprávněné pochybnosti o hospodaření ČT, a tedy žádost splňuje smysl práva na informace, jímž je kontrola činnosti veřejné správy. K tomu poukázal na neschválení výročních zpráv o hospodaření a výjimku z povinnosti zveřejňovat smlouvy v registru smluv.

[4] O odvolání rozhodl ředitel osoby zúčastněné na řízení tak, že jej zamítl a potvrdil prvostupňové rozhodnutí. Ve svém rozhodnutí připomněl, že zákon o svobodném přístupu k informacím není jediným nástrojem kontroly hospodaření orgánů veřejné správy a veřejných institucí. Jde-li o osobu zúčastněnou na řízení, je kontrola hospodaření s veřejnými prostředky zajišťována. Konkrétně se v § 4 odst. 1 zákona č. 483/1991 Sb., o České televizi, stanoví, že orgán, jímž se uplatňuje právo veřejnosti na kontrolu činnosti České televize, je Rada České televize, a k ní blíže odkázal na § 8 odst. 1 c) a § 8a odst. 1 zákona o České televizi. Odmítnutím žádosti tedy není bez dalšího zmařena možnost účinné kontroly hospodaření s veřejnými prostředky a není nezákonně zasaženo do práva osob podílet se na takové kontrole. Byl zachován smysl práva na informace.

[5] Dále uvedl, že žalobce nevykonával právo na informace v souladu s jeho účelem, ale ve svém osobním zájmu. Cílem žádosti totiž bylo získat přístup k informacím souvisejícím s podstatou předpokládaného soudního sporu. Poskytnutí požadovaných informací by bylo způsobilé poškodit oprávněné zájmy osoby zúčastněné na řízení. Závěrem poukázal na vůli (osoby zúčastněné na řízení) nezávislé okolnosti neschválení výročních zpráv o hospodaření a účel výjimky uveřejňování smluv v registru smluv.

[6] Proti rozhodnutí o odvolání podal žalobce žalobu. V ní poukázal na komentáře poslanců k výročním zprávám, ve kterých vyjádřili své výhrady k transparentnosti těchto zpráv. Zájem na poskytnutí požadovaných informací nesouvisí s osobní zvědavostí, ale jde o zájem celospolečenský (veřejný). Informace o tom, jak se s odkazem „génia Járy Cimrmana“ (neformální národní kulturní památkou) zachází a zda není při šíření televizním vysíláním

pokračování

snižována hodnota díla, mají zásadní význam a užitek jak pro tvůrce díla a jejich rodiny, tak pro ostatní občany České republiky, včetně koncesionářů České televize. Zdůraznil, že jiným způsobem než prostřednictvím informačního zákona není možné požadované informace získat.

[7] Dále konstatoval, že žádná žaloba s obdobným požadavkem, avšak v jiném právním režimu, nikdy nebyla podána. Dodal, že neposkytnutí požadovaných informací ani dle autorského zákona s odůvodněním, že je vše v pořádku, neboť osoba zúčastněná na řízení předmětné dílo užívá na základě řádně uzavřených smluv, které nechce zveřejnit, by se dalo nazvat argumentací kruhem. Jediným důvodem pro odmítnutí žádosti by v projednávaném případě mohla být nadbytečnost, pokud by byly požadované informace již zveřejněny. To se však nestalo, proto nelze argumentovat ani tím, že o požadované informace bylo již jednou marně žádáno.

[8] Osoba zúčastněná na řízení k žalobě zdůraznila, že žalobce neuplatňoval právo na přístup k informacím v souladu s jeho účelem (kontrola výkonu veřejné správy), ale v souvislosti se získáním informací pro podání žaloby proti osobě zúčastněné na řízení.

[9] V replice žalobce poukazuje na skutečnost, že výčet zákonných důvodů pro odmítnutí poskytnutí požadované informace je taxativní. Důvodem nemůže být to, že by ve svém vlastním soukromém zájmu poskytnuté informace využil při nějakém soudním sporu. Nutno si uvědomit, že pokud by podával žalobu, má povinnost tvrzení i povinnosti důkazní, přičemž se musí k informacím relevantním pro soudní při nějak dostat. Účel zákona o svobodném přístupu k informacím spíše než s kontrolou souvisí s efektivním a hospodárným využíváním veřejných prostředků. Pokud povinný subjekt vytvoří nějaký dokument či jinou informaci za veřejné peníze, měla by být informace o tom v zásadě veřejná. Osoba zúčastněná na řízení v projednávané věci odepírá žalobci přístup k informaci bez zákonného důvodu – neexistuje pro něj žádná relevantní výjimka z práva na informace.

[10] Městský soud žalobu zamítl. Úvodem podotkl, že jako se žalovaným jednal s Úřadem pro ochranu osobních údajů, na který po vydání žalobou napadeného rozhodnutí přešla pravomoc odvolacího orgánu v projednávané věci dle § 20 odst. 5 zákona o svobodném přístupu k informacím.

[11] K věci samé uvedl, že svobodný přístup k informacím kromě zákonem výslovně stanovených případů může být omezen i z důvodů jeho zneužívání. Zneužití práva, které odporuje účelu poskytování informací, lze dovodit z okolností věci a zejména motivů, které žadatele vedly k podání žádosti o informace (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 6. 2019, č. j. 10 A 66/2016 - 83). Ze skutečnosti, že se žalobce pokoušel nejprve získat požadované informace předžalobní výzvou s odvoláním na autorský zákon a teprve když neuspěl, zvolil postup dle informačního zákona, lze usuzovat, že žalobcův zájem na získání požadovaných informací je soukromého charakteru a že je žalobce hodlá využít pro své soukromoprávní účely. Účelem podání žádosti bylo získání informací pro jejich další soukromoprávní využití, nikoli jejich získání za účelem naplnění smyslu práva na informace (kontrola výkonu veřejné moci). Žalobce tedy žádostí sledoval jiný užitek (nebo účel?), než který sleduje informační zákon, jenž právo na informace zakotvuje.

II. Kasační stížnost a vyjádření žalovaného

[12] Žalobce (dále jen „stěžovatel“) napadl rozsudek krajského soudu kasační stížností. V ní zejména akcentuje skutečnost, že důvod pro odmítnutí žádosti o informace musí být stanoven zákonem, nikoliv konstruován soudem.

[13] Ačkoliv městský soud poukazuje na nutnost restriktivního výkladu u výjimek z práva, sám se k němu nepřiklání. V rámci tohoto přístupu by soud musel zdůvodnit, které z práv

v kolizi (právo na informace a proti němu stojící jiné právo) má „přednost“. Sám ani nestanovil, s jakým právem právo na informace kolidovalo.

[14] Konstrukce zneužití práva vytvořená soudem fakticky vede k situaci, v níž stačí tvrdit, že informace mohou být využité v soukromém zájmu, a proto je pro zneužití neposkytnout.

[15] Stěžovatel je jedním z nositelů práv k autorským dílům, k nimž informace žádá. Má proto legitimní zájem na poskytnutí informací, který i souvisí s kontrolou zákonnosti při plnění povinností osobou zúčastněnou na řízení (zda neporušila zákon o registru smluv). I stát musí mít zájem na odhalování soukromoprávních deliktů a na nápravě narušených vztahů. Nelze poskytovat „vyšší právní ochranu“ případnému neoprávněnému užívání autorských děl než výkonu práva oprávněného nositele autorských práv.

[16] Zákaz zneužití práva musí být chápan jako výjimka z pravidla. Neslouží k paušálnímu omezení práva na informace určité osobě *pro futuro*.

[17] Smyslem práva na informace nemusí být pouze a jenom kontrola činnosti veřejné správy (srov. rozsudek rozšířeného senátu ze dne 10. 11. 2005, č. j. 1 Afs 107/2004 - 48, č. 869/2006 Sb. NSS, či rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 6. 2014, č. j. 6 As 68/2014 - 21).

[18] Z citovaných rozsudků Nejvyššího správního soudu se podává, že soud za zneužití práva považuje situaci, ve které někdo vykonává své subjektivní právo k neodůvodněné újmě někoho jiného; v souzené věci se tak však neděje. Pokud si chce stěžovatel vyhodnotit, zda osoba zúčastněná na řízení nepostupuje v souladu se zákonem, a případně takové informace využít k vynucení nápravy této situace, nelze mluvit o tom, že by šlo o neodůvodněnou újmu povinného subjektu. Jediný, kdo může pociťovat újmu na svých právech, je naopak stěžovatel. Neposkytnutím informací stěžovateli totiž dochází k jeho neodůvodněné újmě, neboť mu je bráněno ve zjištění skutkového stavu, který může být protiprávní, a tím i v potenciální nápravě. Dochází tím naopak ke konzervaci tohoto protiprávního stavu.

[19] Žalovaný ve vyjádření ke kasační stížnosti uvedl, že argumentace městského soudu je logická a udržitelná. Nelze souhlasit se stěžovatelem v otázce toliko zákonem stanovených důvodů pro odmítnutí poskytnutí informací. Účelem práva na informace je kontrola činnosti veřejné správy, kontrola vynakládání veřejných prostředků, hospodaření s veřejným majetkem. Ze stěžovatelova postupu však městský soud dovodil zřejmý zájem ryze soukromoprávní, který je vydáván za zájem veřejný, což soud uvedl jako základní důvod pro vydání napadeného rozsudku. Za této situace se jeví přílehlavá aplikace závěrů rozsudku č. j. 1 Afs 107/2004 - 48 o neposkytnutí ochrany výkonu subjektivního práva k neodůvodněné újmě někoho jiného nebo společnosti.

[20] Osoba zúčastněná na řízení ve vyjádření ke kasační stížnosti souhlasí se závěry napadeného rozsudku, který shledává přezkoumatelným.

III. Posouzení věci Nejvyšším správním soudem

[21] Nejvyšší správní soud nejprve posoudil zákonné náležitosti kasační stížnosti a konstatoval, že kasační stížnost byla podána včas, osobou oprávněnou, proti rozhodnutí, proti němuž je kasační stížnost ve smyslu § 102 zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“) přípustná, a stěžovatel je v řízení řádně zastoupen advokátkou.

[22] Nejvyšší správní soud dále přezkoumal důvodnost kasační stížnosti v souladu s § 109 odst. 3 a 4 s. ř. s., v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů. Neshledal přitom vady podle § 109 odst. 4 s. ř. s., k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti.

pokračování

[23] Kasační stížnost je důvodná.

[24] Sporná je v posuzované věci otázka, zda byly naplněny podmínky pro odmítnutí poskytnutí požadovaných informací dle zákona o svobodném přístupu k informacím, a to z důvodu zneužití práva ze strany žadatele o informace (stěžovatele).

[25] Dle čl. 17 odst. 1 Listiny „[s]voboda projevu a právo na informace jsou zaručeny.“ Dle čl. 17 odst. 5 Listiny „[s]tátní orgány a orgány územní samosprávy jsou povinny přiměřeným způsobem poskytovat informace o své činnosti. Podmínky a provedení stanoví zákon.“

[26] Právo na informace (svobodný přístup k nim) je „sestrou“ svobody projevu. Smyslem čl. 17 odst. 5 Listiny je primárně textuálně konkretizovat a utvořit v zrcadlovém obraze skutečnost již plynoucí z obecněji formulovaných ostatních odstavců čl. 17 Listiny, tedy stanovit povinnost státu poskytovat informace (a to i aktivně); je-li zakotveno právo na informace, tedy veřejné subjektivní právo, míní se tím automaticky odpovídající povinnost veřejné moci umožnit výkon tohoto práva (srov. nález Ústavního soudu ze dne 5. 5. 2010, sp. zn. I. ÚS 1885/09).

[27] Právo na informace představuje jednu z právních záruk zákonnosti ve veřejné správě. Dává občanům možnost kontrolovat fungování veřejné moci, což představuje jeden ze základních atributů demokratického státu. Zároveň je i prostředkem ochrany ústavnosti, neboť slouží k naplňování ústavního příkazu čl. 2 odst. 3 Ústavy, podle kterého má státní moc sloužit všem občanům a může být uplatňována jen v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon. Jinými slovy, právo na svobodný přístup k informacím je jedním z prostředků, kterým je možné kontrolovat, zda platí ústavní východisko, že stát je tu pro občany, nikoliv občane pro stát (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 15. 11. 2012, č. j. 2 Ans 13/2012 - 14).

[28] V době, která se často nazývá informačním věkem, je naplnění ústavního práva na informace, které mají k dispozici státní orgány, orgány územní samosprávy a další právní subjekty, které na základě zákona rozhodují o právech a povinnostech fyzických a právnických osob nebo které hospodaří s veřejnými prostředky, klíčovým prvkem vztahu mezi státem a občanem (blíže srov. důvodovou zprávu k senátnímu návrhu zákona o svobodném přístupu k informacím, tisk č. 16, Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, III. volební období 1998–2002, Obecná část, str. 20, digitální repozitář, www.psp.cz). Informační zákona vychází z pravidla, že informace se (až na výjimky) poskytují.

[29] Projevem výše uvedeného „nastavení“ (výchozího pravidla chování) je i skutečnost, že omezení či podmiňování poskytování informací (ony výjimky) podléhají restriktivnímu výkladu a musí být řádně odůvodněné (důkazní břemeno leží na povinných subjektech).

[30] V projednávané věci povinný subjekt (osoba zúčastněná na řízení) k žádosti o poskytnutí informací konstatoval, že účel poskytnutí informací v konkrétním případě není kontrola činnosti veřejné správy (hospodaření a zákonnosti), ale získání informací v soukromém zájmu (pro civilněprávní spor s povinným subjektem). Motiv stěžovatele vyhodnotil jako zneužívající a informaci právě pro zneužití práva odmítl poskytnout.

[31] Dle rozsudku rozšířeného senátu č. j. 1 Afs 107/2004 - 48, citovaného oběma účastníky řízení, zneužití práva „je situace, kdy někdo vykoná své subjektivní právo k neodůvodněné újmě někoho jiného nebo společnosti; takovéto chování, jímž se dosahuje výsledku nedovoleného, je jenom zdánlivě dovolené. O chování toliko zdánlivě dovolené jde z toho důvodu, že objektivní právo neznačí chování zároveň dovolené a zároveň nedovolené; vzhledem k tomu, že ze zásady *lex specialis derogat legi generali* vyplývá, že zákaz zneužití práva je silnější, než dovolení dané právem, není takové chování výkonem práva, ale protiprávním jednáním (viz. Knapp, V.: *Teorie práva*. C. H. Beck, Praha, 1995, s. 184 - 185). Výkonu práva, který je vlastně jeho zneužitím,

proto soud neposkytne ochranu.“ Před tímto chováním chrání právní systém obecně, zneužití práva totiž nikdy nemůže vést k dosažení „výsledku“, který zákon pro určité, nikoliv zdánlivé, chování subjektu předpokládá.

[32] Judikatura potvrdila, že jde o jeden z důvodů pro odmítnutí poskytnutí požadovaných informací (zákonnou výjimku z práva na informace), byť v zákoně výslovně uvedený nebyl (srov. např. usnesení rozšířeného senátu ze dne 27. 5. 2010, č. j. 1 As 70/2008 - 74, č. 2099/2010 Sb. NSS, rozsudek rozšířeného senátu ze dne 22. 10. 2014, č. j. 8 As 55/2012 - 62, č. 3155/2015 Sb. NSS, či rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 3. 2015, č. j. 8 As 12/2015 - 46, č. 3310/2015 Sb. NSS). K tomuto závěru Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 26. 10. 2011, č. j. 7 As 101/2011 - 66, konstatoval, že *„judikatura Nejvyššího správního soudu setrvale vychází z toho, že široce pojatý svobodný přístup k informacím ve veřejné sféře je jednou z nejefektivnějších cest k transparentci veřejné moci, k její všestranné, účinné a kontinuální veřejné kontrole a jedním z nástrojů snižujících možnosti jejího zneužívání. Na druhé straně však nelze přehlédnout, že kverulační, zjevně šikanózní, či dokonce pracovní kapacitu orgánů veřejné moci z různých důvodů cíleně paralyzující výkon tohoto práva může mít významné negativní důsledky, které za určitých okolností mohou popřít dokonce i smysl a účel práva na svobodný přístup k informacím. Jedním z nástrojů, jak zabránit zneužívání tohoto práva, a tím i jeho diskreditaci v očích veřejnosti i orgánů veřejné moci, proto musí být i citlivá regulace nadužívání tohoto práva v případech výše uvedených“.*

[33] Samotné právo na informace stojí na principu, že je zásadně nutné poskytnout veškeré požadované informace, ledaže tomu brání opravdu závažné důvody převažující nad tímto právem. Zákon o svobodném přístupu k informacím vyjímá z informační povinnosti ty informace, u nichž převažuje zájem na neposkytování, zejména proto, že jsou chráněny jinými základními právy (typicky právo na soukromí). I tam, kde se zákonná výluka neuplatní, je nutno poměřovat za pomoci testu proporcionality střet práv ukládajících či bránících v poskytnutí informací.

[34] Zákaz zneužití práva je ovšem prostředkem *ultima ratio*, a má být proto použit ve zcela výjimečných situacích. Může se jednat např. o tzv. šikanózní jednání, jímž by měl žadatel v úmyslu poškodit dotčenou osobu, či o kverulační jednání s cílem paralyzovat úřední činnost povinného subjektu. Vždy však půjde při úvaze o odmítnutí poskytnout informace o uplatňování nanejvýš restriktivního přístupu a za pečlivého poměření s jinými obdobně důležitými principy vlastního právního řádu, zejména principem právní jistoty, s nímž se – zcela logicky – nejvíce střetává (srov. usnesení č. j. 1 As 70/2008 - 74). Rozšířený senát v rozsudku č. j. 8 As 55/2012 - 62, navíc v souvislosti se zákazem zneužití naznačuje, že k odmítnutí poskytnout informace pro zneužívající povahu žádosti dochází až po vyhodnocení její důvodnosti.

[35] Nejedná-li se proto o na první pohled patrné či excesivní zneužití práva (zjevná šikana, vedení sporů pro spory, mstění se „veřejné moci“, snaha o ochromení činnosti povinného subjektu apod.), předchází odmítnutí poskytnutí informace pro zneužití práva řada myšlenkových operací souvisejících s poměřováním hodnot (jsou-li zde) stojícím proti právu na poskytnutí konkrétní informace. Naopak je s výše popsány principy v rozporu a hraničící se svévolí při výkonu veřejné moci paušální odmítnutí poskytnutí informace, které navíc fakticky dopadá i na budoucí žádosti (srov. bod [31] rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 6. 2014, č. j. 6 As 68/2014 - 21), jak tomu bylo v projednávané věci (viz dále). Důvodem pro toto jednání, a obecně i pro nepausalizující odmítnutí žádosti o informace ze strany povinné osoby, zjevně nemůže být toliko pohnutka, motiv či zájem na straně tazatele (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 6. 2012, č. j. 9 As 101/2011 - 108). Obecně je při poskytování informací pro povinný subjekt stěžejní otázka „jaké informace“ chce tazatel poskytnout, nikoliv „kdo je oním tazatelem“. Informace, které povinný subjekt poskytuje, jsou totiž zpravidla i zveřejnitelné všem.

pokračování

[36] V projednávané věci povinný subjekt přistoupil k vyhodnocení celé žádosti stěžovatele jako zneužití práva právě pro jeho motiv (možnost vést soukromoprávní spor s osobou zúčastněnou na řízení po vyjevení požadovaných informací), čemuž městský soud nesprávně přisvědčil. Závěr povinného subjektu pomíjí výše uvedené principy a pravidla stanovená pro poskytování informací. Ačkoliv soud chápe obavu osoby zúčastněné na řízení z možného vedení sporu, nejedná se, bez dalšího, o důvod pro paušální odmítnutí všech požadovaných informací. Jak již bylo stanoveno výše, zákon zapovídá odmítnutí žádosti *en bloc* bez předchozího posouzení všech významných okolností každé jedné požadované informace (včetně jejího typu).

[37] Stěžovatel ve své žádosti požaduje různé typy informací, s jejichž případným poskytnutím se může pojit ochrana odlišných práv a zájmů třetích osob (ochrana autorských práv, osobních údajů, obchodního tajemství apod.). Na to mohou mít i nemalý vliv okolnosti konkrétní věci (ochrana se týká vztahu jednotlivce se státem nebo s veřejnoprávními korporacemi, jde o výjimku z jinak obecného pravidla o zveřejňování informací v různých registrech, ve vztahu se vyskytují bezpečnostní zájmy apod.) Povinné subjekty musí požadované informace posoudit (vyvážit) právě s přihlédnutím k protichůdným právem ztělesněným hodnotám, jež mohou bránit poskytnutí informací. Při svých úvahách jsou však vázány východiskem zákona o svobodném přístupu k informacím – informace zásadně poskytnout. V tomto smyslu nelze ani přehlédnout vliv rozsahu poskytnutí požadovaných informací na potenciální zásah (případně i újmu) do práv ostatních (včetně osoby zúčastněné na řízení), relevantní i pro možnost zvažovat zneužití práva. To vše je zpravidla (srov. odst. [35] shora) zapotřebí posoudit před vyslovením závěru o zneužití práva, má-li zde vůbec místo. Otázka zneužití práva proto musí nutně (až na zcela výjimečné situace uváděné v bodě 35, kdy je na první pohled zneužití práva zřejmé) mířit již na konkrétní jednotlivé informace, které by se přičily smyslu a účelu práva na informace, u nichž právo na informace převážilo nad právem (hodnotou) bránící jejich poskytnutí. Zároveň by rozhodnutí správních orgánů (povinných osob) neměla postrádat úvahy o tom, proč namísto alespoň části, nebyly poskytnuty žádné požadované informace.

[38] Povinný subjekt v souzené věci nerozlišujícím způsobem odmítl žádost bez jakékoliv úvahy o tom, zda poskytnutí, byť i části, informací, povede k porušení smyslu a účelu zákona, případně jeho obcházení, resp. zda i část poskytnutí informací má potenciál způsobit tvrzenou újmu (vyvolat soukromoprávní spor). Zejména však zcela rezignoval na posouzení, zda některé informace (autorská díla, informace o příjmech fyzických a právnických osob) nejsou chráněny jinými právy (zejména ochrana osobních údajů, obchodní tajemství), které právo na informace na pomyslné míse vah převáží (proto je nepůjde poskytnout a ani dojít k použití zákazu zneužití práva).

[39] I závěr povinného subjektu a městského soudu o možnosti odmítnutí poskytnutí informací toliko s ohledem na jejich využití v budoucím (soukromoprávním) sporu, naráží na smysl a účel zákona o svobodném poskytování informací. Jedním z aspektů práva na informace je vnější kontrola moci veřejné. Zřejmě nedosažitelným ideálem v demokratickém právním státě je stav, ve kterém moc soudní postrádá návrhy na zahájení řízení tohoto typu – stát dělá vše pro občana a občan vše pro stát (nevznikají mezi nimi spory). Kontrola moci veřejné proto zákonitě může vést i k situacím, že její výkon (být i přenesený či zprostředkovaný skrze veřejné finance) bude v některých případech nesprávný či nezákonný (a to v rovině civilní, správní či dokonce i trestní). Nelze proto vyloučit z toho vyplývající soudní spory. Paušální neposkytování informací právě s ohledem na hrozící soudní spor, proto bez dalšího nemůže být důvodem pro odmítnutí informace s odkazem na zákaz zneužití práva. Lze si ovšem představit situace, ve kterých o zneužití práva půjde. Účel a smysl práva na informace však bude v takových žádostech vymizelý (např. poskytnutí již zjevně držených informací, obcházení negativních rozhodnutí o nahlížení do spisu či jiné informace skrze podávání žádostí o informace apod.). V opačném případě by bylo možno odmítat žádosti o poskytnutí informace právě toliko s ohledem na hrozící odhalení protiprávnosti. V situaci, v níž povinný subjekt nevykonává svou

činnost zákonně, by to vedlo k absurdnímu závěru, že povinný subjekt informace poskytne, nezjistí-li, že hrozí odhalení jeho pochybení, tudíž soudní spor či jiné obdobné řízení; a naopak, informaci by povinný subjekt odmítal poskytnout, pokud by se nezákonností dopouštěl a poskytnutí informace by mohlo vést k (soudnímu) sporu.

[40] U odůvodnění závěru o zneužití práva je nutno klást nemalý důraz na hodnocení všech okolností dané věci a povahy požadované informace. Zneužití práva je až poslední možnost, pro kterou povinný subjekt může informaci odmítnout, ledaže jde o výjimečnou situaci a o na první pohled zcela zjevné zneužití práva (viz shora bod 35).

[41] Požaduje-li proto stěžovatel, potomek zůstavitele - spoluautora neformální národní kulturní památky, mezi jinými informací o tom, kolikrát se inscenace díla jeho otce objevila ve vysílání osoby zúčastněné na řízení, resp. kdy se tomu tak stalo, nejeví se soudu posouzení jeho žádosti jako právo zneužívající za dostatečné. Z rozhodnutí městského soudu, a ani povinného subjektu, nelze seznat důvody, pro které by bylo možno učinit jednoznačný závěr o tom, že v projednávané věci nezbylo než zatáhnout za příslovečnou „záchrannou brzdu“ (použití zákaz zneužití práva) ve vztahu ke všem požadovaným informacím. Naopak, u první z požadovaných informací se jeví, že smysl a účel zákona o svobodném přístupu k informacím sleduje.

[42] Závěrem soud podotýká, že dědic a držitel autorských práv by měl mít možnost (vyz)vědět, co se s dílem jeho zesnulého otce „děje“, nakládají-li s ním veřejné instituce. V této souvislosti soud nepřehlédl, že držitelů autorských práv je po smrti otce stěžovatele více. Mělo by být prioritou, zejména s ohledem na povahu autorského díla, aby se nevedly zbytečné soudní pře, tedy aby namísto toho byly informace o neformální národní kulturní památce mezi spoluautory sdíleny.

IV. Závěr a náklady řízení

[43] Osoba zúčastněná na řízení coby povinný subjekt a její ředitel v projednávané věci nedodržely podmínky pro použití principu zákazu zneužití práva, pokud ve svých rozhodnutích k němu nepřistoupily nanejvýš restriktivně a za pečlivého poměření s jinými obdobně důležitými principy vlastními právnímu řádu. Městský soud jejich přítom závěru přisvědčil.

[44] Nejvyšší správní soud proto dospěl k závěru, že kasační stížnost stěžovatele je důvodná, a proto rozsudek městského soudu podle § 110 odst. 1 s. ř. s. zrušil. S ohledem na povahu uvedeného pochybení Nejvyšší správní soud zrušil i rozhodnutí ředitele osoby zúčastněné na řízení, a věc vrátil žalovanému k dalšímu řízení (srov. článek XV bod 17 zákona č. 111/2019 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o zpracování osobních údajů). V něm se bude řídit výše uvedenými právními názory soudu [§ 110 odst. 2 písm. a) s. ř. s. ve spojení s § 78 odst. 1, 4 a 5 s. ř. s.].

[45] Výrok o náhradě nákladů řízení se opírá o § 60 odst. 1 ve spojení s § 120 s. ř. s., podle kterého, nestanoví-li tento zákon jinak, má účastník, který měl ve věci plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil, proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Žalovaný ve věci úspěch neměl, proto nemá právo na náhradu nákladů řízení. Vzhledem k tomu, že stěžovatel byl v řízení o kasační stížnosti i v řízení o žalobě úspěšný, má právo na náhradu nákladů řízení o žalobě i řízení o kasační stížnosti.

[46] V řízení o žalobě představovaly náklady stěžovatele zaplacený soudní poplatek ve výši 3.000 Kč a odměnu a náhradu hotových výdajů jeho zástupce. Odměna zástupce činí za dva úkony právní služby (převzetí a příprava zastoupení, replika k vyjádření osoby zúčastněné na řízení) v hodnotě 3.100 Kč za jeden úkon [§ 1 odst. 1, § 7, § 9, § 11 odst. 1 písm. a) a d) vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních

pokračování

služeb (advokátní tarif)] celkem částku 6.200 Kč. Náhrada hotových výdajů pak sestává z paušální částky 600 Kč (2 x 300 Kč dle § 13 odst. 3 advokátního tarifu). Advokát v řízení o žalobě doložil, že je plátcem daně z přidané hodnoty, proto se nárok na odměnu a režijní paušál zvyšuje o částku 1.428 Kč odpovídající této dani. Jelikož má stěžovatel právo na náhradu těchto nákladů proti žalovanému, rozhodl Nejvyšší správní soud tak, že je žalovaný povinen nahradit stěžovateli náklady řízení o žalobě ve výši 11.228 Kč. V replice k vyjádření žalovaného stěžovatel neuvedl pro podstatu sporu další rozhodnou argumentaci, soud mu proto náhradu nákladů za tento úkon právní služby nepřiznal.

[47] V řízení o kasační stížnosti představovaly náklady řízení stěžovatele zaplacený soudní poplatek ve výši 5.000 Kč a odměnu a náhradu hotových výdajů jeho zástupkyně. Odměna zástupkyně činí za jeden úkon právní služby (podání kasační stížnosti) částku 3.100 Kč [§ 1 odst. 1, § 7, § 9 odst. 4 písm. d), § 11 odst. 1 písm. d) advokátního tarifu]. Náhrada hotových výdajů pak sestává z paušální částky 300 Kč (§ 13 odst. 3 advokátního tarifu). Nárok na odměnu a režijní paušál se zvyšuje o daň z přidané hodnoty ve výši 714 Kč, jíž je zástupkyně stěžovatele plátcem. Jelikož má stěžovatel právo na náhradu těchto nákladů proti žalovanému, rozhodl Nejvyšší správní soud tak, že je žalovaný povinen nahradit stěžovateli k rukám jeho advokátky náklady řízení o kasační stížnosti ve výši 9.114 Kč.

[48] Celková částka náhrady nákladů řízení o žalobě a řízení o kasační stížnosti tedy činí 20.342 Kč. Tuto částku je žalovaný povinen uhradit k rukám zástupkyně stěžovatele, která ve smyslu § 27 odst. 1 a 2 zákona č. č. 85/1996 Sb., o advokacii, je zástupcem původního zástupce stěžovatele, ve lhůtě 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

[49] Osoba zúčastněná na řízení má podle § 60 odst. 5 s. ř. s. právo na náhradu jen těch nákladů, které jí vznikly v souvislosti s plněním povinnosti, kterou jí soud uložil. V řízení o kasační stížnosti osoba zúčastněná na řízení neplnila žádné povinnosti uložené soudem, proto ani ona nemá právo na náhradu nákladů řízení.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e n í** opravný prostředek přípustný.

V Brně dne 1. dubna 2022

JUDr. Josef Baxa v. r.
předseda senátu

Za správnost vyhotovení:
Dagmar Dolníčková